

Д. В. БОЖКО,
здобувач НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ТИМЧАСОВОЮ НЕПРАЦЕЗДАТНІСТЮ

У статті окреслений історичний розвиток соціального забезпечення починаючи з давніх часів і до сьогодні, розглянуті основні етапи започаткування, розвитку й удосконалення соціального забезпечення у зв'язку із тимчасовою втратою працездатності.

Сучасне суспільство будує свої відносини на ідеях взаємоповаги та взаємодопомоги, і людяність є однією із найбільш бажаних характеристик громади і держави у ставленні до окремої особи. Надавати допомогу всім, хто її потребує, – ось головне завдання і призначення соціальної держави. Ідея такої держави полягає у відновленні рівності і свободи, у зменшенні наслідків економічної нерівності, максимально можливому підвищенні рівня життя знедолених прошарків населення до рівня багатих і сильних, але практичне втілення теорії потребує постійного вдосконалення та розвитку.

Ключові слова: соціальна держава, соціальне забезпечення у зв'язку із тимчасовою втратою працездатності, соціальна допомога, соціальна підтримка, державне соціальне страхування.

Постановка проблеми. Серед різноманітних викликів сьогодення одним із найважливіших для України є розбудова соціальної держави, вона покликана забезпечити захист населення від можливих соціальних ризиків під час економічної кризи. Процес виникнення і становлення соціальної держави має довгу та складну історію, ставлення до неї формувалося та змінювалося протягом тривалого часу. Виготовлення знарядь праці та застосування їх для добування необхідних засобів життя ще мільйон років тому виділило людину із тваринного світу. Щоб вижити, люди вимушені були триматися гурту, колективно працювати, вести спільне господарство, разом виховувати дітей. Відповідно виникали певні традиції догляду за немічними та старими членами суспільства, здебільшого на рівні сім'ї та роду. Саме немічність є синонімом непрацездатності, яка сьогодні є одним із загально-визнаних соціальних ризиків, підтримку в разі настання якого гарантує соціальна держава.

Мета даної роботи – загальне дослідження й аналіз історичного розвитку соціального забезпечення

та соціального забезпечення у зв'язку із тимчасовою втратою працездатності, зокрема, на тлі становлення та розвитку соціальної держави.

Завдання, які потрібно вирішити: 1) окреслити історичний розвиток соціального забезпечення починаючи з давніх часів і до сьогодні; 2) розглянути основні етапи започаткування, розвитку й удосконалення соціального забезпечення у зв'язку із тимчасовою втратою працездатності; 3) історію виникнення і розуміння соціальної держави.

Об'єктом даного дослідження є система відносин між малозабезпеченими, знедоленими верствами населення і державою (суспільством, окремими суспільними групами). Предметом дослідження є аналіз історико-правових проблем розвитку соціального забезпечення у зв'язку із тимчасовою непрацездатністю як одного із елементів соціального захисту, притаманних сучасній соціальній державі.

Аналіз останніх досліджень. Загальні питання соціального захисту розглядаються багатьма сучасними вченими, зокрема П. Базилюком, І. Гнібіденком,

О. Яременком, Ю. Булигіним, А. Поповим, С. Прилипко, І. Проскурівською, М. Захаровим, Е. Тучковою, Б. Сташківим, А. Вагнер та ін.

Виклад основного матеріалу. В етимологічному значенні соціальне забезпечення означає «надання достатніх матеріальних засобів для життя будь-кому з боку суспільства». Уявлення про те, яким має бути соціальне забезпечення, змінювалось та удосконалювалось з розвитком людського суспільства. Питання організації соціального забезпечення поставало в різні часи перед різними державами, а тому для розуміння сучасних державно-правових моделей соціального забезпечення необхідно дослідження історії розвитку соціального забезпечення як інституту громадянського суспільства.

Становлення соціального забезпечення на Русі засвідчено Початковим російським літописом (Повість временних літ), у якому, зокрема, Князь Володимир велів:

...Кожному убогим та бідним приходити на княжий двір, брати страву, питво і грошей з скарбниці. Влаштував він і таке: сказавши, що «немічні і хворі не можуть дістатися до двору мого», наказав спорядити вози і, наклавши на них хліби, м'ясо, рибу, різні плоди, мед в бочках, а в інших квас, розвозити по містам, питаючи: «Де хворий, жебрак або хто не може ходити?» [1].

У 996 році князь Володимир видав Статут (закон), яким громадське піклування було доручене піклуванню і нагляду духовенства. Володимир піклувався також про створення богоділень, будинків прочан.

Пізніше «Руська Правда» Князя Ярослава стала першим слов'янським законом, в якому закріплювалась подоба соціальної програми. Особливою турботою про бідних і убогих відрізнявся і Володимир Мономах [2].

Соціальні джерела правової форми соціального забезпечення мають свої витoki у моральних засадах суспільства – у категоріях чуйності, співчуття, справедливості, людяності, благодійності, які спрямовані на підтримку людини, котра фізично об'єктивно не в змозі забезпечити себе та свою сім'ю. В основі цього інституту лежить прагнення людської спільноти забезпечити одну зі сторін публічного інтересу – підтримку фізичного існування людського суспільства, захисту слабких, немічних, хворих, інвалідів, дітей, врешті-решт, скажемо – непрацездатних, тобто таких, які ще або вже не можуть своєю працею утримувати себе і тих, хто перебуває на їх утриманні. Таке прагнення реалізовувалось як поза державним регулюванням, так і за його допомогою.

Початковими формами соціального забезпечення були благодійництво і громадська опіка як вираз соціальної допомоги. Були створені різні організаційно-правові моделі соціального забезпечення, на шляху реалізації яких у сучасний період спостерігається все більше проблем у всіх державах без винятку незалежно від рівня їх економічної могутності, політичної спрямованості, форм та режимів державного правління.

Основними формами допомоги і взаємодопомоги у давніх слов'янських общинах були:

– **культові форми допомоги і підтримки.** До культових дійств належало дотримання громадських традицій. Показовими тут є княжі банкету. У них брали участь не лише дружинники, а й кожен, хто завітав до князя. Учасниками князівських трапез були каліки, жебраки, прочани;

– **общинно-родові форми допомоги й захисту в межах роду, сім'ї, поселення.** Дуже поширеним був звичай, коли полонених дорослих чоловіків умертвляли, а жінки та діти адаптувалися племенем переможців і входили до окремих родин;

– **господарські форми допомоги і взаємодопомоги.** В основі їх лежать будь-які форми взаємовиручки. Деякі з них були зумовлені екстремальними ситуаціями, наприклад пожежами, повеннями, масовим падежем худоби. Особливою формою підтримки були наряди громадою у випадку хвороби всіх членів сім'ї, коли їм необхідна була допомога в догляді за дітьми, худобою і птицею, опаленні хати [2].

Протягом багатьох століть центрами соціальної допомоги в Україні-Русі були церкви і монастирі. Перед нашествям монголо-татар у Київській Русі було 120 монастирів, з них 99 знаходились у містах. Монастирська система поступово витіснила княже благодійництво, стаючи самостійним суб'єктом допомоги. Під час страшного нашествия церква та монастирі повністю взяли на себе благодійні функції, користуючись тим, що татарські хани поважливо ставились до духовництва і звільняли церкви й монастирі від данини. У XIV – першій половині XVII ст. розвиваються три основні форми соціальної підтримки знедолених: **1) монастирська система підтримки; 2) державна система допомоги; 3) перші світські прояви благодійності.** У формуванні державної системи допомоги важливу роль стали відігравати Прикази. Так, завданням Приказу великого палацу була видача грошей монастирям і церквам з царської скарбниці. Петро I своїм указом від 8 червня 1701 р. «Об определении в домовые Святейшего Патриарха богадельни нищих, больных и престарелых» зобов'язав приймати (направляти) в монастирські богадельні жебраків, хворих і престарілих, які не

можуть самостійно ходити і збирати милостиню, а на 10 хворих виділяти одного здорового, який їх доглядав. Крім того, хворих слід лікувати, і з цією метою для оплати праці лікарів і купівлі ліків виділяти кошти з Патріаршої домової скарбниці. Відповідно до указу Петра I від 31 січня 1712 р. «Об учреждении во всех губерниях госпиталей» у всіх губерніях були створені лікарні для утримання калік, старих, позашлюбних немовлят. До уваги бралися тільки ті, які не могли працювати, стерегти, тобто були нездатні до будь-якої роботи, навіть найпростішої. Указом Катерини II від 7 листопада 1775 р. «Учреждение для управления губерний» у кожній губернії було створено **Приказ громадської опіки** під головуванням губернатора. До його відання належали такі установи: 1) народні школи; 2) сирітські будинки для дітей; 3) лікарні; 4) богадільні; 5) будинки для невиліковно хворих; 6) будинки для душевнохворих; 7) робітничі будинки. Ці прикази у 1810 р. перейшли під юрисдикцію Міністерства поліції, а пізніше – Міністерства внутрішніх справ.

Після скасування кріпацтва відбувається реорганізація системи державного управління. Керівництво соціальними службами у більшості губерній почали здійснювати земські та міські установи. Соціальна опіка і підтримка набуває постійного і систематичного характеру. Однак, за роз'ясненням Урядового Сенату, опіка бідних вважалася не обов'язком, а правом земських та міських установ [3].

Найбільш повно концепцію соціальної держави обгрунтував наприкінці XIX ст. відомий німецький економіст А. Вагнер. Він охарактеризував шляхи перетворення буржуазної держави на державу «загального благоденства», яка за своїми ознаками відповідає параметрам сучасної соціальної держави.

А. Вагнер – прихильник державницького і християнського соціалізму, що визначав свої переконання як соціально-правові. Його концепція передбачала перетворення буржуазної держави на «державу культури і загального добробуту, одержавлення залізниць, гірських підприємств, банків і страхових організацій, інтеграцію робочого класу в державу і суспільство при запереченні політичних і соціальних революцій» [4].

Сам термін «соціальна держава» уперше було запропоновано в середині XIX ст. відомим німецьким державознавцем і економістом Лоренцем фон Штейном (1815–1890). Він вважав, що ідея держави полягає у відновленні рівності і свободи, у піднятті нижчих, знедолених класів до рівня багатих і сильних. Держава повинна «забезпечувати економічне і суспільне піднесення всіх її членів, тому що розви-

ток одного є умовою й наслідком розвитку іншого, у цьому розумінні ми говоримо про суспільну або соціальну державу» [5]. Соціальна держава, за Л. фон Штейном, повинна не тільки узаконити й охороняти пануючих, але й свідомо слугувати інтересам усього народу.

Введення соціального забезпечення було однією з вимог пролетаріату дореволюційної Росії. Зокрема, воно було сформульовано у Програмі РСДРП, прийнятій II з'їздом партії (1903). На VI (Празькій) Всеросійській конференції РСДРП (1912) партія більшовиків знову висунула вимогу визнати право пролетаріату на соціальне забезпечення, запропонувала відповідні організаційно-правові форми соціального забезпечення, що гарантують реальне здійснення цього права (державну систему страхування), уточнила випадки, коли таке право виникає (каліцтво, хвороба, старість, втрата годувальника тощо).

Ці вимоги були сформульовані В. І. Леніним і ввійшли в історію під назвою ленінської страхової робочої програми. В. І. Ленін визначив, на яких найважливіших принципах має бути побудовано державне страхування: забезпечення всіх осіб найманої праці та їх сімей: забезпечення робочих у всіх випадках втрати працездатності та в разі втрати заробітку при безробітті; повне відшкодування втраченого заробітку без будь-яких внесків самих застрахованих; здійснення всіх видів страхування єдиними органами, побудованими за територіальним принципом на засадах повного самоврядування застрахованих [6].

Шлях розвитку системи соціального захисту працюючих в Україні зумовлений першими страховими законами на початку XX ст., які були прийняті урядовими структурами у відповідь на вимоги робітників створити гарантовані правила соціальної захищеності на виробництві. Уже в 1901 р. законодавчим актом передбачалось призначення пенсій робітникам гірничих заводів і копалень за рахунок роботодавців, яких визнавали винними в пошкодженні здоров'я. І як прямиий наслідок організованих виступів і масових страйків робітників 2 червня 1903 р. були введені «Правила про винагороду потерпілих внаслідок нещасних випадків робочих та службовців, а також членів їх сімей на підприємствах фабрично-заводської, гірничої та гірничо-заводської промисловості». Цей день став, так би мовити, днем народження державного соціального страхування.

У 1912 р. були прийняті на державному рівні закони «Про забезпечення робітників на випадок за-

хворювання», «Про страхування робітників від нещасних випадків на виробництві» і ряд інших. Були створені так звані лікарняні каси, пізніше їх стали називати страховими касами. Вони надавали робітникам два види допомоги: у випадку захворювання та при нещасному випадку. Допомога по тимчасовій непрацездатності призначалась у розмірі від половини до двох третин заробітку і виплачувалась лише з четвертого дня хвороби. Допомога по вагітності і пологах видавалась протягом шести тижнів робітницям, які пропрацювали на даному підприємстві не менше трьох місяців [6].

Після 1917 р. соціальне страхування в Україні розвивалось в єдиному руслі з усіма республіками Радянського Союзу. У перші роки після революції в умовах громадянської війни йшли пошуки більш ефективних форм соціального захисту трудівників. І, як наслідок, у 1918 р. було прийняте Положення про соціальне забезпечення працюючих, яке гарантувало забезпечення всіх найманих працівників незалежно від особливостей праці допомогою при тимчасовій втраті заробітку у зв'язку з хворобою, пологами, каліцтвом. Починаючи з 1922 р. виплата допомоги здійснювалася безпосередньо підприємствами в залік страхових внесків.

У 1929 р. державне соціальне страхування мало єдиний цільовий бюджет. Разом з тим вже тоді в нормативно-правових актах підкреслювалось, що кошти державного соціального страхування є цільовими і використовувати їх на інші цілі недопустимо. А з 1931 р. за рахунок коштів державного соціального страхування фінансуються санаторно-курортне лікування в спеціалізованих установах, санаторіях, пансіонатах, будинках відпочинку та дитячі оздоровчі табори.

Переломним моментом в історії соціального страхування є передача його в управління профспілкам. Рішенням союзного уряду 23 червня 1933 р. всі кошти соціального страхування, а також санаторії, будинки відпочинку та ряд інших установ були передані профспілкам. Демократичні перетворення в суспільстві вимагали відповідних змін і в правових відносинах.

У СРСР була законодавчо закріплена система соціального забезпечення, створена на ленінських принципах. Соціальне забезпечення здійснювалося в таких організаційно-правових формах: державно-соціальне страхування робітників і службовців, прирівняних до них осіб та їх сімей; соціальне страхування колгоспників за рахунок централізованого союзного фонду соціального страхування; соціальне забезпечення колгоспників за рахунок централі-

зованого союзного фонду соціального забезпечення колгоспників; соціальне забезпечення державними органами за рахунок прямих асигнувань державного бюджету (цю форму нерідко називають соціальним забезпеченням у вузькому сенсі); додаткові форми соціального забезпечення за рахунок коштів окремих колгоспів, фондів, творчих спілок (письменників, художників, композиторів та ін.). Хоча кожна з форм соціального забезпечення мала свою специфіку з точки зору кола забезпечуваних осіб, способу утворення громадського фонду, з якого відбувається забезпечення, а також органів, що здійснюють його, всі вони будуються на єдиних загальних принципах. Як такі принципи слід розглядати: загальність соціального забезпечення (рівне для всіх трудящих СРСР право при настанні конкретних обставин отримати певні види забезпечення незалежно від раси, статі, віросповідання і т. д.); всебічність і різноманіття видів соціального забезпечення (пенсії, допомоги, утримання в будинках інвалідів і престарілих, протезування, навчання інвалідів та їх працевлаштування і т. д.); забезпечення за рахунок державних і громадських коштів без будь-яких утримань із заробітної плати працюючих; забезпечення у високих розмірах, відповідних сформованому рівню потреб громадян (розмір відшкодування по соціальному забезпеченню, достатній для задоволення не тільки найбільш нагальних життєвих потреб, але й інших матеріальних і духовних запитів громадян) [6].

При здобутті Україною незалежності 1991 р. рівень життя більшості населення знижується, тому цей період дає поштовх для утвердження нових принципів діяльності держави в соціальній сфері, реформування управління нею. Процес реорганізації в соціальній сфері розпочався створенням протягом 1991–1992 рр. нової організаційної структури на місцях – територіальних центрів відповідно до наказу Міністерства соціального забезпечення «Про затвердження типового положення про територіальний центр обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян і відділення соціальної допомоги на дому системи соціального забезпечення Української РСР» від 15 травня 1991 р. № 60.

До їх створення жодна структура не здійснювала функцій «фізичної допомоги» шляхом надомного обслуговування, реабілітаційної медичної допомоги інвалідам, одиноким літнім людям, побутової допомоги.

Більш реальні зміни почалися з 1995 р., коли почали створюватися нові програми адресної соціальної допомоги, спрямовані на захист більш нужденних

людей. Такий адресний підхід було закладено в Основних напрямках соціальної політики на 1997–2000 рр., в яких передбачалось реформувати систему соціального захисту саме шляхом переходу від соціального забезпечення для всіх до надання адресної соціальної допомоги.

З метою реалізації цієї програми була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження адресної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям» від 22 лютого 1999 р. №238 [7] (на сьогодні втратила чинність). А 1 червня 2000 р. Верховна Рада України приймає Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», який закріплює і розвиває запроваджену урядом систему адресної соціальної підтримки малозабезпечених верств населення. Далі серед найважливіших нормативно-правових актів, які вносять зміни в систему соціального забезпечення, слід відзначити такі: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 лютого 1995 р. «Про вдосконалення управління у сфері соціального захисту населення»; Указ Президента України від 12 травня 1995 р. №376/95 «Про організаційні заходи щодо посилення соціального захисту малозабезпечених громадян»; Закон України 1998 р. «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»; Закон України від 23 вересня 1999 р. «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»; Закон України від 18 січня 2001 р. «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням» та ін.

Історія створення Фонду соціального страхування в Україні пов'язана із вирішенням питання про вдосконалення системи соціального страхування. У лютому 1991 р. Уряд України і профспілки (на той час Рада Федерації незалежних профспілок України) прийняли спільну постанову «Про управління соціальним страхуванням в Україні», а в березні того ж року профспілки за участю представників Міністерства праці, Міністерства фінансів, Національного банку України на практиці реалізували положення прийнятої спільної постанови. Так було створено принципово нову структуру – Фонд соціального страхування України. Організаційно Фонд здійснював свою діяльність через створене правління Фонду, до складу якого входила абсолютна більшість представників від профспілкових об'єднань.

При створенні Фонду ставилась головна мета – забезпечити фінансову самостійність та стабільність системи соціального страхування, використати на-

копичений досвід і не допустити руйнування механізму реалізації конституційного права громадян на соціальне страхування [8].

За загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, Фондом надаються такі види матеріального забезпечення та соціальних послуг:

- допомога по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною);
- допомога по вагітності та пологах;
- допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві);
- забезпечення оздоровчих заходів (оплата путівок на санаторно-курортне лікування застрахованим особам та членам їх сімей, часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв підприємств, установ, організацій, утримання дитячо-юнацьких спортивних шкіл, дитячих оздоровчих таборів і позашкільного обслуговування) [8].

У 2002–2004 рр. прийнято кілька важливих нормативних актів, що визначають основи реалізації соціальної політики в Україні, а саме: Указ Президента України від 5 травня 2004 р. №506/2004 «Про додаткові заходи щодо вдосконалення системи здійснення соціальних виплат громадянам». Також проводиться пенсійна реформа та діє Закон України від 19 червня 2003 р. №966-IV «Про соціальні послуги».

Висновки. Розглянувши історію становлення соціального забезпечення у зв'язку із тимчасовою втратою працездатності як одного з інститутів соціального забезпечення, спробуємо виділити основні етапи його формування:

1-й етап – X–XVI ст. Проста (неорганізована) добродійність. Характеризується сліпою роздачею милостині окремими «нищелюбцями», відсутня мета добродійності. Роль церкви є переважаючою у справі турботи про жебраків.

2-й етап – XVI–XVII ст. Суспільне піклування. Добродійність набуває організованої форми на основі усвідомлення солідарності між членами громади. Турбота держави про благо бідуючих з метою принесення суспільної користі.

3-й етап – XVIII ст. – 1917 р. Державне опікування. Виникає цілісність системи суспільного піклування під строгим контролем держави, створюються спеціальні державні установи, з'являється соціальне страхування.

4-й етап – 1917–1991 рр. Соціальне забезпечення. Загальне й універсальне соціальне забезпечення, спочатку з використанням широкої натуралізації, зникнення добродійності, повна відповідальність

держави за соціальне забезпечення, розвиток обов'язкового соціального страхування і солідарного пенсійного забезпечення.

5-й етап – з 1992 р. Соціальний захист. Відмова від загального соціального забезпечення, поява програм адресної соціальної допомоги, поступовий перехід до солідарно-накопичувальної пенсійної системи.

Ураховуючи вищевикладене, слід зазначити, що соціальне забезпечення на території сучасної Украї-

ни виникло дуже давно, оскільки завжди існували й існують незахищені верстви населення, які потребують піклування і захисту з боку суспільства, тому соціальне забезпечення бере коріння з давніх-давен, починаючи з окремих проявів милосердя, і досі йде становлення та розвиток системи соціального захисту, який є основною формою підтримки людини з боку держави при настанні того чи іншого соціального ризику і потребує постійного вдосконалення та розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нестор Літописець. Повість временних літ [Електронний ресурс] / Нестор Літописець. – Режим доступу: www.litru.ru/?book=17281&page=21.
2. Захаров М. Л. Загальна частина [Електронний ресурс]. Глава 1.1. Основні етапи становлення систем соціального забезпечення / М. Л. Захаров, Е. Г. Тучкова // Право соціального забезпечення Росії. – М. : Волтерс Клувер (WoltersKluwer), 2004. – С. 1–14. – Режим доступу: www.books.ru/shop/books/148155.
3. Сташків Б. І. Теорія права соціального забезпечення : навч. посіб. / Б. І. Сташків. – К. : Знання, 2005. – 405 с. – (Вища освіта XXI століття).
4. Ritter G. Der Sozialstaat – Entstehung und Entwicklung im internationalen Vergleich / G. Ritter. – Munchen, 1989. – 233 s.
5. Stein L. von. Gegenwart und Zukunft der Rechts- und Staatswissenschaften Deutschlands / L. von. Stein. – Stuttgart, 1876.
6. Андреев В. С. Право социального обеспечения в СССР / В. С. Андреев, В. Ю. Усенин. – М., 1974.
7. Про запровадження адресної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям : Постанова Каб. Міністрів України від 22 лют. 1999 р. №238 // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 8. – Ст. 44.
8. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.fse.gov.ua/fse/control/main/uk/index>.

REFERENCES

1. Nestor Litopysets. *Povist vremennykh lit* (Tale of Bygone Years) [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: www.litru.ru/?book=17281&page=21.
2. Zakharov M. L., Tuchkova E. H. *Zahalna chastyna. Hlava 1.1. Osnovni etapy stanovlennia system sotsialnoho zabezpechennia. Pravo sotsialnoho zabezpechennia Rosii* (Chapeau. Chapter 1.1. The Main Stages of the Social Security Systems. Law of Social Security). – M., Wolters Kluver (WoltersKluwer), 2004, pp. 1–14 [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: www.books.ru/shop/books/148155.
3. Stashkiv B. I. *Teoriia prava sotsialnoho zabezpechennia* (Theory of Social Security Law) Navch. posib., K., Znannia, 2005, p. 405 (Vyshcha osvita XXI stolittia).
4. Ritter G. Der Sozialstaat – Entstehung und Entwicklung im internationalen Vergleich / G. Ritter. – Munchen, 1989. – 233 s.
5. Stein L. von. *Gegenwart und Zukunft der Rechts- und Staatswissenschaften Deutschlands* / L. von. Stein. – Stuttgart, 1876.
6. *Pravo sotsialnogo obespecheniya v SSSR* (The Right to Social Security in the USSR), M., 1974., V. C. Andreev. B. Yu. Usenin.
7. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zaprovadzhennia adresnoi sotsialnoi dopomohy malozabezpechenym simiam» vid 22 liutoho 1999 No. 238* (The Cabinet of Ministers of Ukraine «On Introduction of Targeted Social Assistance Simyam» of 22 February 1999. №238).
8. *Fond Sotsialnoho strakhuvannia z tymchasovoi vraty pratsezdattosti* (Social Insurance Fund on Temporary Disability) [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: <http://www.fse.gov.ua/fse/control/main/uk/index>.

Д. В. БОЖКО

соискатель НИИ правового обеспечения инновационного развития
НАПрН Украины

СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ПРАВОВОГО ИНСТИТУТА СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В СВЯЗИ С ВРЕМЕННОЙ НЕТРУДОСПОСОБНОСТЬЮ

В статье очерчено историческое развитие социального обеспечения начиная с древних времен и до сих пор, рассмотрены основные этапы начала, развития и совершенствования социального обеспечения в связи с временной потерей трудоспособности.

Современное общество строит свои отношения на идеях взаимоуважения и взаимопомощи, и человечность является одной из наиболее желаемых характеристик общества и государства в отношении отдельного лица. Оказывать помощь всем, кто в ней нуждается, – вот главная задача и назначение социального государства. Идея такого государства заключается в восстановлении равенства и свободы, в уменьшении последствий экономического неравенства, максимально возможном повышении уровня жизни обездоленных слоев населения до уровня богатых и сильных, но практическое воплощение теории требует постоянного совершенствования и развития.

Ключевые слова: социальное государство, социальное обеспечение в связи с временной потерей трудоспособности, социальная помощь, социальная поддержка, государственное социальное страхование.

D. V. BOZHKO

Applicant of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative
Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine

FORMATION AND DEVELOPMENT OF SOCIAL SERVICES IN CONNECTION WITH SICK LEAVE

Problem setting. Article is devoted: In the rest of this article describes the historical development of social security, from ancient times to sohodni to determine the development and improvement of social security in zvyazku of temporary disability. For Ukraine it is important expansion of the welfare state, which will protect the majority of potential social risks of economic crisis.

Therefore, creating a «welfare state» is very important for the whole society. The idea of such a state is to restore equality and freedom, to raise the lower, underprivileged classes to the level of the rich and powerful, requires constant improvement and development.

Analysis of resent researches and publications. The following scientists were engaged in research of the specified question: V. Andreev, A. Y. Yesenin, Ritter G. Der Sozialstaat, B. I. Stashko, M. L. Zakharov, E. G. Tuchkova and others.

Target of research. The purpose of this study the overall study and analysis of the historical development of social security and social insurance in connection with temporary loss of working capacity, in particular, against the background of the formation and development of the welfare state.

Article's main body. Perceptions of what should be social protection, changed and perfected with the development of human society. The problem of social security – history, so you can not understand the modern state legal models of social security is not acquainted with the history of social security as an institution of civil society. The most complete concept of the welfare state justified the late XIX century. famous German economist A. Wagner. He described the process of the transformation of the bourgeois state to state «welfare», which by its characteristics corresponding to the requirements of the modern welfare state.

Conclusions and prospects for the development. Social security arose long ago, and there have always been vulnerable population in need of care and protection, because social security is rooted from ancient times. Since charity is still stanovlennya development and social protection, which is the main form of support from the community of man upon the occurrence of a social risk and needs constant improvement and development.

Key words: historical rozvitok, social zabezpechennya, social security due to temporary disability benefits, assistance and support», the welfare state, the Slavic community, state social insurance.